

Huoli kadonneesta vanhemmuudesta 2000-luvun suomalaisessa yhteiskunnassa: lasten kasvatus ja vastuullinen vanhemmuus

Ella Sihvonen

Artikkelissa tarkastellaan suomalaisessa yhteiskunnassa viime aikoina virinnyttä huolta vanhemmuuden katoamisesta. Analyysin kohteena on 2000-luvulla toimineiden, vanhemmuutta tukevien projektien dokumenteista esiin piirtyvä kuva nykyvanhemmuudesta ja lasten kasvatuksesta. Projektidokumenttien tulkintoja kehystetään modernisaatioteoreetikon Norbert Eliasin ja sosiaalisia luonnetyyppejä hahmotelleen David Riesmanin tulkinnoilla vanhemmuudesta ja lasten kasvatuksesta.

Johdanto

Suomalaisessa yhteiskunnassa on viimeisen viidentoista vuoden aikana herännyt huoli vanhemmuuden muutoksista, mikä julkisessa keskustelussa on kiteytetty huoleksi kadonneesta vanhemmuudesta (Jallinoja 2006; Sihvonen 2008). Taustalla on kansainvälisestäkin tunnistettu, kiihtyvä keskustelu vanhemmuuden problematisoitumisesta (Furedi 2002; Gillies 2011; Faircloth ym. 2013; Lee ym. 2014). Tutkijat ovat kuvanneet muutosta ”käänteeksi kohti vanhemmuutta”: vanhemmuus on tullut yhteiskunnallisen keskustelun, määrittelyn ja tuen kohteeksi (Daly 2013a; Faircloth & Murray 2014).

Tämän artikkelin lähtökohtana on huoli vanhemmuuden katoamisesta. Analysoin artikkelissa vuosien 2000 ja 2010 välisenä aikana toimineita perheprojekteja. Aineistoa on yhteensä 310 eri hankkeesta. Selvitän artikkelissa projektidokumentteja analysoimalla, miten ymmärrys vanhemmuudesta ja sen tukemisesta muodostuu suhteessa puheeseen lasten kasvatuksesta. Huoli perheestä ja kasvatuksesta ei suinkaan ole uusi asia. Se on kuitenkin ilmiö, joka yleisesti liitetään moderniin aikaan. Suomessa huolen herääminen on paikannettu 1800-luvulle, jolloin sääty-yhteiskunnan patriarkaalissosiaaliset sidonnaisuudet löystyivät. Perhe politisoitui, minkä seurauksena perheestä tuli myös yhteiskunnallinen ja sosiaalinen ongelma. (Häggman 1994, 24; Jallinoja 1985; Vuori 2001; Yesilova 2009.) 1900-luvun vaihteessa huolta aiheutti ensisijassa korkea lapsikuolleisuus, jota hillittiin valistamalla erityisesti työläisperheiden äitejä kodin hygienia- ja ravitsemusasioissa. Valistustyössä toimivat kansakunnan rakentamiseen aktiivisesti osallistuneet kansanliikkeet. (Markkola 1994; Satka 1994; Helén & Jauho 2003.) Yhteiskunnallinen kiinnostus perheeseen liittyikin vahvasti aikakauden väestöpoliittisiin tavoitteisiin ja lasten kasvatuksen rooliin uuden kansakunnan rakentamisessa (Helén 1997; Ojakangas 1997; Yesilova 2009).

Toisen maailmansodan jälkeen perheeseen kohdistuneet huolenaiheet sekä perheelle suunnattu tuki muuttuivat. Perheen tukeminen ammatillistui ja siirtyi osaksi universaaleja, kaikille suunnattuja lapsi- ja perhepalveluita (Henriksson & Wrede 2004; Nätkin & Vuori 2007). Kehityopsykologisen tieteen myötä kasvatukselle ja perheen tukemiselle syntyi 1950-luvulta lähtien myös uusia tavoitteita, jotka liittyivät yhä enemmän vanhemman – erityisesti äidin – ja lapsen väliseen suhteeseen (Satka 1995, 89; Jokinen 1996; Vuori 2001, Yesilova 2009). Useat tutkijat ovatkin kiinnittäneet huomiota vanhemmuuden sukupuolittuneisiin käytänteisiin (mm. Kuronen 1993; Hays 1996; Vuori 2001; Aalto 2012; Daly 2013a; Valencia 2014). Muutokset perhetyön sisällössä voidaan tiivistää psykososiaalisen näkemys vahvistumiseksi (Vuori 2001, 33–37). Perheenjäsenten väliset suhteet niin vanhempien välillä, lasten kasvatussuhteena kuin suhteessa yhteiskuntaan alkoivat näyttäytyä uudessa valossa (Yesilova 2009, 19–22). Ydinperheen politisoitumista lähihistoriallisen aineiston avulla tutkinut Katja Yesilova nimittää 1950-luvulta vahvistunutta ymmärrystä perheestä ydinperheontologiaksi, joka rakentuu kahden akselin – lasten ja vanhempien välisen suhteen ja vanhempien parisuhteen – varaan (Yesilova 2009, 135, 201–207).

Vaikka perhe- ja sosiaalipolitiikkaa on tehty jo pitkään, vanhemmuuteen kohdistunut viimeaikainen yhteiskunnallinen kiinnostus sisältää sellaisia uusia piirteitä, joiden tunnistaminen on tärkeää nykyvanhemmuuden ymmärtämiseksi. Kiinnostus vanhemmuutta kohtaan on kasvanut rajusti viimeisten 25 vuoden aikana, minkä todentamisessa hyödynnän filosofi Ian Hackingin (1997) käsiteanalyysiä (ks. myös Ylikoski 2003, 19–20). Hacking on soveltanut käsiteanalyysiä muun muassa lasten hyväksikäytön käsitehistoriallisessa tutkimuksessaan (Hacking 1997, 197–245). Nostan esiin yhden keskeisen käsitteellisten luokitusten piirteen: ajankohtaisuuden ja aikalaisten aktiivisen mielenkiinnon. Vanhemmuus on ilmiö, joka nousi julkisessa keskustelussa vahvasti esiin 1990-luvulla. Esimerkiksi Helsingin Sanomien sähköisessä arkistossa toteuttamani haun perusteella vanhemmuus-käsite esiintyi 1990-luvun alkupuolella vuodessa keskimäärin alle kahdessakymmenessä lehtikirjoituksessa (Helsingin Sanomien arkisto, n = 1739, 1990–2014). Vuoden 1994 jälkeen vanhemmuus-käsitteen käyttö yllättäen lisääntyi: vuoden 2014 aikana vanhemmuus esiintyi jo peräti 123 lehtikirjoituksessa. Määrä näyttäisi vakiintuneen 2000-luvun aikana yli viisinkertaiseksi 1990-luvun alkuun verrattuna. Vanhemmuuden käsite on myös vakiinnutettu nopeasti osaksi poliittista retoriikkaa. Tarkasteluni mukaan vanhemmuuden tukeminen nostettiin hallitusohjelmaan ensimmäisen kerran vuonna 1999, minkä jälkeen vanhemmuuden tukeminen on mainittu jokaisessa hallitusohjelmassa riippumatta hallituskokoonpanosta (hallitusohjelmat 1999–2015).

Vanhemmuutta on aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa tarkastelu oivaltavasti soveltamalla foucault’laista valta-analyysiä (esim. Helén 1997; Vuori 2001; Sihvonen 2005 & 2008; Yesilova 2009; ks. myös Harrikari 2008). Hallinnan analytiikan tutkimusperinteessä (esim. Rose 1990; Dean 1999) tarkastelun kohteena ovat erilaiset tekniikat, joiden avulla ihmisten toimintaa muokataan vaikuttamalla haluihin ja uskomuksiin. Tässä artikkelissa en kuitenkaan tarkastele vanhemmuuden tukemista vallan ja hallinnan näkökulmasta. Sen sijaan analysoin sitä, millaista kykyä ja kompetenssia nykyvanhemmilta katsotaan vaadittavan lasten kasvatuksessa. Kehystän analyysiä kahden tunnetun sosiologin, modernisaatio-teoreetikon Norbert Elias (1978 [1939]) ja sosiaalisia luonnetyyppisiä hahmotelleen David Riesmanin (1961 [1950]) tulkinnoilla kasvatuksen, vanhemmuuden ja yhteiskunnallisten muutosten välisistä suhteista, joita he ovat onnistuneet, nyt jo vanhoissa teoksissaan, kuvaamaan havainnollisesti. Riesmanin ja Elias teorialuekuvat tämän artikkelin johtajatausta vanhemmuudesta elettyinä suhteina ja osana yhteiskunnan kehitystä.

Tarkastelen ensin lyhyesti vanhemmuuden tukemisen kontekstia eli perheprojekteja ja niiden kehkeytymisen edellytyksiä 2000-luvun Suomessa. Seuraavaksi esittelen Eliasin ja Riesmanin teoriat ja niiden keskeiset kasvatusta ja vanhemmuutta koskevat tulokset, minä jälkeen kuvaan tutkimuksessa sovelletun metodologian. Metodiluvun jälkeen analysoin hankedokumenteista esiin nousevaa ymmärrystä nykyvanhemmuudesta ja lasten kasvatuksesta. Ensimmäisessä analyysiluvussa kuvaan kadonneen vanhemmuuden problematiikkaa, joka hankkeissa liitetään vastuullisuuden puutteeseen. Seuraavassa luvussa analysoin, millaista kyvykkyyttä projekteissa peräänkuulutetulta vastuulliselta vanhemmuudelta odotetaan. Kolmannessa analyysiluvussa havainnollistan, millaisin keinoin vanhemmuutta ja lasten kasvatusta pyritään vahvistamaan. Sovellan analyysissä Riesmanin sosiaalisten luonteiden tyypittelyä nykyvanhemmuuden ymmärtämiseksi.

Vanhemmuuden tukeminen projekteissa

Sosiologi Riitta Jallinoja (2006) on tutkinut media-aineiston avulla yhteiskunnallista keskustelua perheestä ja kutsuu 2000-luvun alun ideologista murrosta familistiseksi käänteeksi, jossa nousivat esiin perheen merkitystä korostavat puheenvuorot. Jallinoja painottaa familismin ja modernin yhteiskunnan välistä suhdetta; vasta modernisaation ja perheen kitkainen suhde on synnyttänyt familismin. Vuosituhannen vaihteessa vahvistunut familistinen ideologia sisällyttikin vaivatta moderneja piirteitä itseensä, kuten idean valinnan vapaudesta, ja sopeutui muutenkin erinomaisesti hyvinvointivaltion senhetkiseen ilmapiiriin. (Jallinoja 2006, 131, 264–269.) Tähän samaan (uus)familistiseen ajanjaksoon sijoittuu artikkelissa analysoitavien perhettä ja vanhemmuutta tukevien projektien käynnistyminen.

Yleisen yhteiskunnallisen perheeseen kohdistuneen kiinnostuksen lisäksi perheprojektien järjestäytymiseen liittyvät muutokset julkishallinnossa ja sosiaalipolitiikassa. Timo Harrikari (2008) on tutkinut suomalaisen lapsuuden ja nuoruuden hallinnan muutosta 1970-luvulta 2000-luvulle tultaessa laajan media- ja asiakirja-aineiston avulla. Harrikari kuvaa lapsi- ja perhepolitiikkaa syväluotaavassa teoksessaan 1990-luvulta lähtien vähitellen tapahtunutta lapsi- ja perhepolitiikan muutosta hallintajärjestelmän siirtymänä hyvinvointipolitiikasta kohti huolen ja pelon riskipolitiikkaa. (Harrikari 2008, 102–132.) Uuden ”kilpailukyky-yhteiskunnan” (Heiskala & Luhtakallio 2006, 10) ydinsanastoon kuuluu myös aktiivinen kehittämis- ja innovointityö (Kantola 2006, 168–171). Onkin arvioitu, että valtakunnallisesta, keskitetystä ohjauksesta ja sosiaalipolitiikasta on siirrytty kohti alueellisia kehittämishankkeita ja projektoitunutta julkishallintoa (Alavaikko 2006; Sjöblom 2006; Satka 2009).

Muutoksen ytimessä on nähty olevan siirtymä normatiivisesta hyvän elämän politiikasta projektityhteiskunnan itsevastuullisuuteen ja eettisten velvoitteiden uudelleenjakoon, mikä usein liitetään neoliberaaliin politiikkaan (Rantala & Sulkunen 2006, 8–11). Pekka Sulkunen (2009, 2–3) kuvaa modernin yhteiskunnan nykytilaa tarkastelevassa teoksessaan yhteiskuntapolitiikan muutosta; ammattilaiset eivät enää ole moraalisia auktoriteetteja eikä heidän katsota edustavan kiistattomia poliittisia ja eettisiä sääntöjä, joiden pohjalta he voisivat puuttua ihmisten toimintaan (ks. myös Sulkunen 2006, 32). Sosiologi Frank Furedi on tarkastellut vanhemmuutta riskiyhteiskunnan näkökulmasta ja todennut, että ilman raamittavia eettisiä sääntöjä valinnanvapaudesta seuraa kiistoja, jotka liittyvät esimerkiksi siihen, millaista on sopiva perhe-elämä ja vanhemmuus. Furedi on kutsunut perinteisiä arvoja korvaamaan syntyneitä toimintaa ”uudeksi moraalisesti etiketiksi”, jonka ominaisuuksia ovat harkitsevuus, itsehillintä ja vastuullinen käytös. (Furedi 1997, 147–150, ks. Sulkunen 2009,

101.) Tutkittavana olevissa perheprojekteissa perheen käytäntöjä ja vanhemmuutta muokataan vastaamaan itsevastuullistavan projekti- tai riskiyhteiskunnan ja toisaalta (uus)familististen ideologian vaatimuksia vastaavaksi. Kysymykseksi kuitenkin muodostuu, millainen on tässä tilanteessa pärjäävän vanhemmuuden luonnetyyppi.

Näkymättömästä näkyväksi: vanhemmuus ja käyttäytymisen sivilisoituminen

Kehystän analyysin ja tulkinnan Norbert Eliasin (1978) yleiseen sivilisaatioprosessin teoriaan ja David Riesmanin (1961) sosiaalisten luonnetyyppien kuvaukseen. Sekä Elias että Riesman kuvaavat taitavasti käytöksen ja luonteenrakenteen sekä laajempien yhteiskunnallisten prosessien yhteen kietoutumista. Elias liittää oman tulkintansa luonteenrakenteen muutoksista modernisaatioteoriaan ja Riesman sosiaalisiin luonnetyyppittelyihin, joita hän tulkitsee suhteessa empiriaan, oman aikakautensa Yhdysvaltoihin. Riesmania on sovellettu aikaisemmassa sosiologisessa perhe- ja läheissuhteiden tutkimuksessa (ks. Jallinoja 2000, Ketokivi 2010), mutta tässä artikkelissa Riesmanin luonnetyyppittely yhdistetään uudella tavalla Eliasin sivilisaatioprosessin teoriaan.

Elias (1978) esittää teoksensa *The History of Manners* loppupuolella yleisemmän teorian sivilisaatioprosessista, jonka ideana on ihmisten käytöstapojen normatiivisen tarkkailun ja itsesäätelyn lisääntyminen. Eliasin mukaan kyse ei ole vain yksittäisten käytöstapojen muutoksesta vaan koko käytöksen sääntelyn muutoksesta kohti itseohjautuvaa ja normatiivista käytöstä. (Elias 1978, xvi, 222–223; Smith 2001, 169–170.) Eliasin empiirisenä aineistona on ennen kaikkea historiallisia käytös- ja kasvatustapojen tutkimuksia. Lapset ovat keskeisessä asemassa sivilisaatioprosessissa, sillä sivilisaatioprosessin tavoitteena oleva käytöksen sääntely aloitetaan varhain. (Elias 1978, 140.)

Riesman (1961, 9–27) sitoo teoksessaan *The Lonely Crowd* (1961) tulkintansa luonnetyyppien muutoksista suuriin yhteiskunnallisiin kehityskulkuihin, kuten tekee Eliaskin (1978, 190–191, 222–224). Vaikka Riesman tarkastelee yhteiskunnan ja siinä muotoutuvan sosiaalisen luonteen yhteyttä, hän korostaa luonnetyyppittelyn rajojen ajallista ja yksilökohtaista häilyvyyttä; sosiaaliset luonnetyyppit ovat abstraktioita, jolloin ne voivat esiintyä myös yhtäaikaisesti samana ajankohtana. Riesman kuvaa luonnetyyppiä sosiaalisesti ja historiallisesti muotoutuneiksi ”asennoiksi”, joiden avulla yksilö suuntautuu muihin ihmisiin ja ympäröivään maailmaan. (Riesman 1961, 8–9.) Sosiologiassa monimuotoisen todellisuuden hahmottamisen välineinä onkin käytetty ideaalityyppejä (ks. Weber 1971 [1930], 71, alaviite 28), joiksi myös Riesmanin rakentamia sosiaalisia luonnetyyppiä voi luonnehtia.

Riesman hahmottelee kolme luonnetyyppiä – perinteistä, sisältä ja toisista ohjautuvan sosiaalisen tyyppin – joita hän soveltaa vanhempien roolin tarkasteluun. Perinteistä ohjautuvan tyyppin toimintaa ja suhteita muihin ihmisiin ohjaavat jatkuvuus ja traditiot. Perinteistä ohjautuva luonnetyyppi ei ole sisäistänyt Eliasin esittelemän sivilisaatioprosessin mukaisia vaateita käytöksen itsesäätelystä eikä sitä vaadita myöskään lapsilta: kuri ja ruumiillinen rankaiseminen ohjaavat lasten kasvatusta. (Riesman 1961, 39–40; ks. myös Elias 1978; Stone 1978, 116–123.) Perinteistä ohjautuva vanhemmuus ei ole erityinen sosiaalinen sidos, jota määriteltäisiin yhteiskunnan eri areenoilla: vanhempien ja lapsen välinen suhde ei muodostu yhteiskunnalliseksi kysymykseksi. Tässä mielessä tulkitsemisen, että perinteistä ohjautuva vanhemmuus on ”näkyvätöntä”.

Sisältä ohjautuva sosiaalinen luonnetyyppi on perinteistä ohjautuvaa sopeutuvampi ja joustavampi, mutta sisäistää jo varhaisessa lapsuudessa yleisiä arvopäämääriä, joiden aset-

tamissa raameissa sopeutuminen muuttuviin tilanteisiin tapahtuu. Sisältä ohjautuva luonnetyyppi tasapainoilee omien tavoitteidensa ja ympäristön odotusten kanssa, jotka eivät ole enää tavasta ja tottumuksesta lähtöisin. Siten sisäisesti ohjautuva vanhemmuuskaan ei ole vain perinteiden siirtämistä ja tapaan totuttautumista, vaan lapsen varhaista altistamista itseohjautuvuudelle. (Riesman 1961, 42–45, ks. myös Ojakangas 1997, 12–24, 152, 200.) Tarkasteluni mukaan Eliasin sivilisaatioprosessissa muotoutuvan itsekontrolloivan käytöksen ja Riesmanin sisältä ohjautuvan luonnetyyppin piirteet muistuttavat läheisesti toisiaan. Olennaista mielestäni on, että vanhemmuus nousee näkyväksi aivan uudella tavalla; lapsen ja vanhemman välinen sosiaalinen sidos muuttuu yhteiskunnan kehityksen kannalta merkitykselliseksi ja erityiseksi vuorovaikutussuhteeksi.

Riesmanin kolmas sosiaalinen luonnetyyppi, toisista ohjautuva luonnetyyppi, oli tekijän mukaan vasta kehkeytymässä teoksen julkaisemisen ajankohtana 1950-luvun Yhdysvalloissa. Traditiot sen enempää kuin varhaislapsuudessa sisäistetyt arvopäämäärät eivät enää kehystä toisista ohjautuvan sosiaalisen luonteen toimintaa samassa määrin kuin perinteistä tai sisältä ohjautuvaa luonnetyyppiä. Toisista ohjautuva vanhempi tukeutuu kasvatuksessa aikalaisvanhempiin ja mediaan, mutta myös lapsiin. Riesmanin tulkinnan mukaan toisista ohjautuvat vanhemmat ovat levottomia, koska kasvatus ei perustu sisäistettyihin arvopäämääriin tai perinteeseen, kuten sisältä ohjautuvan tai traditioista ohjautuvan luonnetyyppin kohdalla tapahtui. (Riesmanin 1961, 45–60.)

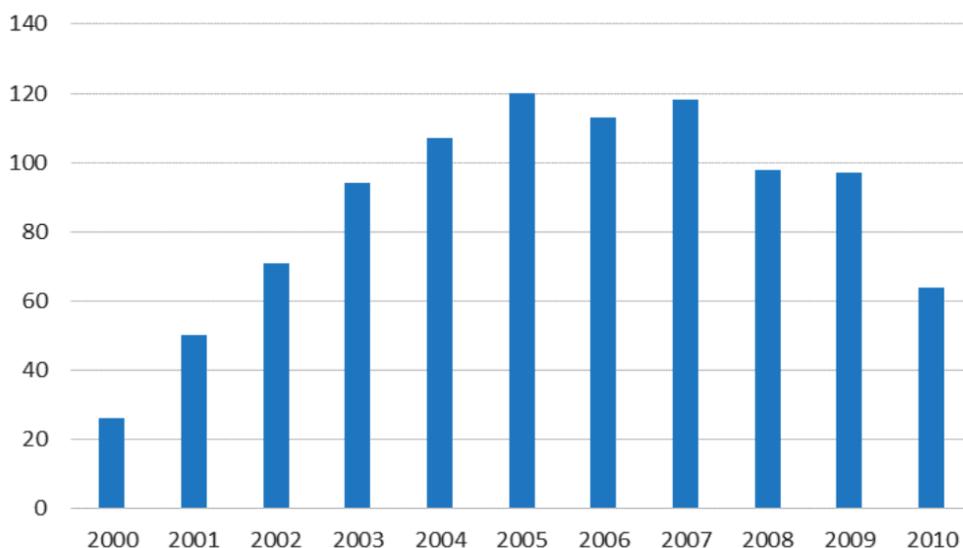
Riesman onnistui hämmentävän hyvin tavoittamaan sellaisia vanhemmuuden kipupisteitä, joihin viimeaikainen vanhemmuustutkimus on kiinnittänyt huomiota. Esimerkiksi Furedi on huomionnut nykyvanhemmuuteen liittyvän levottomuuden, jonka hän tulkitsee olevan seurausta alati lisääntyvästä asiantuntijatiedosta, aivan kuten Riesman jo 1950-luvulla aavisteli (Furedi 2002; ks. myös Lee ym. 2014). Myös Elias kiinnitti jo 1930-luvulla huomiota modernissa vanhemmuudessa piilevään ambivalenttiuteen todetessaan, että se, millä tavoin lapsi muovautuu vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa, on vanhemmille suurelta osalta ennalta arvaamatonta (Elias 1978, 189; ks. myös Ojakangas 1997, 278). Eliasin tunnistama ambivalenttius ei kuitenkaan aiheuttanut hänessä huolta, sillä sivilisaatioprosessissa itsekontrolli säilyi lasten kasvatuksen ja vanhemmuuden ohjenuorana.

Perheprojektit ja tutkimuksen menetelmä

Artikkelissa analysoitavien perheprojektien tarkoituksena oli kehittää uudenlaisia perheen tukemisen toimintatapoja, joista keskeisimmät liittyvät vanhemmuuden tukemisen lisäksi muun muassa eri toimijoiden verkostoitumiseen, moniammatillistumiseen ja varhaiseen puuttumiseen (ks. Sihvonen 2016). Tutkimuksen ensisijainen aineisto koostuu vuosien 2000 ja 2010 välisenä aikana toimineiden perheprojektien tuottamista hallinnollisista dokumenteista, kuten rahoitushakemuksista (n = 51), väli- ja loppuraporteista (n = 128) ja muista projektien piirissä tuotetuista dokumenteista (n = 284), joita ovat projektisuunnitelmat, opinnäytteet, tiedotteet ja esitteet. Yksittäisten dokumenttien pituus vaihtelee yhdestä sivusta 232 sivuun (md. 16 sivua). Olen hyödyntänyt aineiston keruussa muun muassa Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) avustustietokantaa, järjestöjen verkkosivuja ja Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) hankkeita koskevia rahoituspäätöksiä (Kemppainen ym. 2009; RAY:n avustustietokanta; Sosiaali- ja terveyshankkeiden mukaiset kehittämisrahat 2003–2005, Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma 2008–2011). Lisäksi olen kerännyt tutkimusta varten ajankohtaisia perhepoliittisia dokumentteja, hankkeiden päärahoittajien (RAY ja STM) rahoituspäätöksiä koskevia dokumentteja ja tutkimusajan-

kohtana vaikuttaneiden hallitusten ohjelmia, joita käytetään tutkimuksessa toissijaisena aineistona.

Aineistossa on yhteensä 310 projektia, joista 49 % on järjestöjen ja 51 % kuntien hallinnoimia. Julkishallinnon hankkeissa päätoimijoina ovat useimmiten sosiaali- ja terveystoimi sekä varhaiskasvatuspalvelut, kun taas järjestöistä aktiivisimpia ovat Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Ensi- ja turvakotien liitto ja Suomen Setlementtiliitto. Käytännössä useat julkishallinnon projektit ovat yhteistyöprojekteja, joissa valtakunnallisten suositusten mukaisesti (Valtioneuvoston periaatepäätös 2002a) korostetaan yhtäältä palvelurakenteiden sektorirajoja ylittävää moniammatillisuutta, toisaalta julkishallinnon ja kolmannen sektorin yhteistyötä. Projektien määrän lisääntyminen jatkuu vuoteen 2007, minkä jälkeen kasvu tasoittuu (ks. Kuva 1). Lisääntymiseen on ollut vaikuttamassa valtakunnalliset sosiaali- ja terveysalan ohjelmat (mm. Sosiaalialan kehittämishanke, Vartu-hanke, PERHE-hanke), joihin yksittäiset projektit usein liittyvät.

Kuva 1: Käynnissä olevat perhettä ja vanhemmuutta tukevat projektit vuosina 2000–2010.

Tukeudun analyysissä Derek Layderin (1998) muotoilemaan induktiivisen ja deduktiivisen päättelyn yhdistävään adaptiiviseen tutkimusotteeseen, jossa hyödynnetään eri menetelmiä ja näkökulmia teoreettisen tiedon muokkaamiseksi sekä sosiaalisen todellisuuden ymmärtämiseksi. Tutkimusasetelmassa empirialle annetaan tilaa, mutta analyysin kiintopisteinä ovat myös aiemmin kehitellyt teoriat ja käsitteet. (Layder 1998, 26–27, 45.) Sovelsin tutkimuksessa dokumenttianalyysiä, jossa yhdistetään sisällön analyysiä ja temaattista analyysiä (Bowen 2009). Lisäksi hyödynsin analyysissä koodiluokittelun saturoitumisen jälkeen kvantitatiivista sisällön analyysiä, mikä mahdollisti laajan aineiston keräämisen ja käsitteilyn (Layder 1998, 53; Prior 2003; Brady & Collier 2004; Creswell & Plano Clark 2007). Koodaaminen tapahtui kolmivaiheisesti avointa, aksiaalista ja valikoivaa koodaamista soveltaen (Corbin & Strauss 1990).

Teemoittelin hankedokumentit kolmeen eri kokonaisuuteen: perheen tukemisen, projektityön ja perhetyön ammatilliseen teemakokonaisuuteen, joista perheen tukemisen teemakokonaisuus on keskeisessä asemassa. Teemoittelin perheen tukemisen kuvauksia edelleen

ja kiinnitin aineiston analyysissä erityistä huomiota *vanhemmuuden tukemisen kuvauksiin*. Tässä artikkelissa tarkastelen erityisesti niitä vanhemmuuden tukemisen kuvauksia, joissa keskustellaan lasten kasvatuksesta. Tutkijat ovat arvioineet viimeaikaisen huolipuheen sisältävän vain vähän puhetta kasvatuksesta. On väitetty, että vanhemmuus on käsitteenä jopa korvannut puheen lasten kasvatuksesta. (Furedi 2002; Daly, 2013b; Faircloth ym. 2013; Lee ym. 2014.) Tämä artikkeli kuitenkin osoittaa, että kasvatuksesta puhutaan Suomessa toteutetuissa perheprojekteissa runsaasti; lasten kasvatus nostetaan esiin lähes kaikissa hankkeissa. Seuraavien analyysilukujen tarkoituksena onkin täsmentää sitä, miten kasvatuksesta ja vanhemmuudesta hankedokumenteissa puhutaan. Ensin tarkastelen lasten kasvatuksen ja kadonneen vanhemmuuden problematiikka. Seuraavaksi analysoin projekteissa peräänkuulutetun vastuullisen vanhemmuuden edellytyksiä. Lopuksi havainnollistan kasvatuskumppanuuden avulla, millaista kompetenssia nykyvanhemmuudelta vaaditaan.

Vastuullisen vanhemmuuden puuttuminen

Projektidokumenteissa lähdetään liikkeelle perheiden yleisen tilanteen hahmottamisesta ja ongelmien nimeämisestä. Ongelmiin vaikuttaminen motivoi hankkeiden olemassaoloa. Vanhemmuus kuvataan aineistossa lasten hyvinvointia suojaavana tekijänä, mutta myös uhkana. Seurauksena on vanhemmuuden esiintyminen dokumenteissa paradoksaalisesti sekä ongelman aiheuttajana että ratkaisijana (ks. myös Hoikkala 1993; Sihvonen 2008).

Hankeen tarve nousee lapsen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä lapsen hyvinvointia ja kasvua suojaavista ja uhkaavista tekijöistä. Tavoitteena on ollut vahvistaa lapsen hyvinvointia suojaavia tekijöitä vahvistamalla vanhemmuutta ja lisäämällä toimijoiden yhteistyötä. (Projekti 8, terveys- ja sosiaalipalvelut/perhepalvelut, 2005–2007.)[\[1\]](#)

Hankkeiden vanhemmuuteen kohdistetut tavoitteet ovat huomattavan yhtäläisiä riippumatta siitä, ovatko projektit interventioita jo havaittuihin ongelmatilanteisiin (32 % projekteista) tai ongelmia ennalta ehkäiseviä (68 %). Perhehankkeiden ytimessä on lasten hyvinvoinnin edistäminen, jossa vanhemmuuden tukemisella on keskeinen rooli. Olennaista on, että dokumenteissa kuvattujen perheiden ongelmien moniaineksisuudesta – esimerkiksi päihteiden käytöstä, mielenterveyden ongelmista tai taloudellisista vaikeuksista – huolimatta ratkaisu perheen ongelmiin löytyy *vastuullisen vanhemmuuden* tukemisesta. Myöskään sillä, ovatko projektissa kehitettävät työmenetelmät suunnattu neuvolan, päivähoidon tai lastensuojelun perhetyöhön, ei näytä olevan väliä: *vanhemmuus on hukassa* ja siksi sitä tarvitsee tukea.

Projektien viesti on yksinkertaisesti se, että lasten ja nuorten ongelmat ovat seurausta hukassa olevasta vanhemmuudesta ja vanhemmuutta tukemalla lasten ja nuorten ongelmat häviävät. Tätä voi verrata Riesmanin toisista ohjautuvan vanhemmuuden luonnetyyppiin: toisista ohjautuva vanhempi löytää syyn lasten ongelmiin omasta vanhemmuudestaan, tarkemmin omasta psyykestaan (Riesman 1961, 51). Hankedokumenttien mukaan syyt lasten ongelmakäytökseen eivät johdu lasten itsehillinnän puutteesta (ks. Elias 1978) tai sisäisen ”gyroskoopin”, eräänlaisen suuntimen tai ohjaimen puutteesta (ks. Riesman 1961, 45), vaan vanhemmuuden puutteesta. Neuvolan perhetyön projektissa vanhemmuuden tukemisen syiksi mainitaan myös seuraavia asioita:

[Ä]idin väsymys tai yksinäisyys, huoli ’masu-vauvasta’, epävarmuus lapsen hoitamisessa, itkuinen tai levoton vauva, vuorokausirytmii hukassa tai muu yl-

lättävä tilanne perheessä. (Projekti 207, terveys- ja sosiaalipalvelut/neuvola, 2006–2008.)

Nykyvanhemmuutta kuvataan projekteissa paitsi epävarmaksi, myös ”hauraaksi”, ”varovaiseksi” ja ”uusavuttomaksi”. Tämä esitys nykyvanhemmuudesta on hyvin samankaltainen Riesmanin toisista ohjautuvan vanhemmuuden kuvauksen kanssa. Sen piirteisiin kuuluu epävarmuus ja ahdistuneisuus. Vanhemmilta puuttuu sisäinen ”gyroskooppi” ja itseluottamus, joihin samassa tilanteessa oleva sisältäpäin ohjautuva vanhempi tukeutuu kasvatuksessaan. (Riesman 1961, 45–49.) Hankkeissa kaipaillaan myös perinteisiä sukupolvisuhteita ja sukupolvelta toiselle siirtävää tietoa:

Muualta muuttaneilla nuorilla ei vanhemmaksi tullessaan ole aina oman suvun turvaverkkoa auttamassa pienen lapsen hoidossa ja kasvattamisessa. Tieto sukupolvelta toiselle ei siirry kuten ennen. Juurettomuus ja yksinäisyys korostuvat näiden perheiden kohdalla. (Projekti 6, terveys- ja sosiaalipalvelut, 2003–2005.)

Lähellä toisiaan asuvien sukupolvien ja sukupolvelta toiselle siirtyvän tiedon haikailua voidaan tulkita kaipuuna traditioista ohjautuvaan vanhemmuuteen (Riesman 1961, 40). Tällaiset esitykset jäävät kuitenkin hankedokumenteissa vähäisiksi. Sitä vastoin dokumenteissa peräänkuulutetaan vanhempien ryhtiliikettä, mikä näyttäytyy aineistossa vastuullisen vanhemmuuden vaatimuksina: ”Kyky toimia itsenäisesti ja vastuullisesti, oman elämänsä päättäjänä on hukassa” (Projekti 250, järjestö/kaupunginosayhdistys, loppuraportti). Vanhemmuuden katoamista pyritään myös taustoittamaan dokumenteissa: ”Kadonnut vanhemmuus on varsin tunnelatautunut mielikuva, jonka vuoksi se vaatiikin perustelua” (Projekti 45, terveys- ja sosiaalipalvelut/lastensuojelu, 2004–2006). Tässä projektissa, kuten monissa muissa aineiston hankkeissa, perustellaan vanhemmuuden katoamista lastensuojelutilastoilla, vaikka useat tutkimukset ovat osoittaneet lastensuojelutilastojen ja lasten ja nuorten pahoinvoinnin kasvun välisen suhteen olevan monisyinen (Heino & Pösö 2003; Forsberg & Ritala-Koskinen 2011, 55–57; Alastalo & Pösö 2014).

Vastuu lasten kasvatuksesta kuuluu vanhemmille

Vastuu kasvatuksesta on siirretty yhteiskunnan ammattilaisille. (Nyt äideiksi ja isiksi tulee itse lastentarhassa kasvaneiden sukupolvi, johtuuko vastuunsiirto siitä?) (Projekti 16, terveys- ja sosiaalipalvelut & sivistyspalvelut 2003–2004.)

Oheinen väkevä kannanotto vastuunsiirrosta kiteyttää useissa projekteissa huomiota saaneen aiheen: huolen lasten kasvatusvastuusta. Esimerkki on hankkeesta, jossa valmisteltiin usean kunnan yhteistyönä lapsiperheiden hyvinvointiselvitys, jonka pohjalta kunnille laadittiin hyvinvointiohjelma. Hankkeessa ilmaistaan voimakas huoli kasvatusvastuun siirtymisestä liiaksi yhteiskunnan palveluiden tehtäväksi:

Vastuuntuntoinen vanhemmuus vaikuttaa joistakin perheistä puuttuvan: vanhemmilla on uusavuttomuutta ja omia ongelmia (masennus, päihteet, jaksamattomuus, yksinäisyys) ja ne vievät vanhemmilta voimat, jolloin valtaa saavat huonot oheiskasvattajat kuten media [...] Aikuisille rehti ja jämäkkä ote kasvatukseen; vastuu kasvatuksesta vanhemmilla (vastuu siirrettävä koulusta

takaisin kotiin). (Projekti 16, terveys- ja sosiaalipalvelut & sivistyspalvelut, 2003–2004.)

Lasten kasvatus ja vastuullinen vanhemmuus kytkeytyvät hankedokumenteissa kiinteästi toisiinsa. Riesmanin (1961) kuvailema toisista ohjautuva, ahdistunut ja epävarma nykyvanhemmuus nähdään hankedokumenteissa syynä vastuunkannon ja lasten kasvatuksen ongelmiin. Yhtenä ratkaisuehdotuksena on, että vanhemmat jäməköityvät ja ottavat kasvattamisen vastuulleen. Riesmanin termein perhehankkeissa ajatellaan, että toisista ohjautuva luonnetyyppi on epäonnistunut vanhemmuudessaan, ja esitetään ratkaisuksi sisältä ohjautuvaa vanhemmuutta.

Kysymys kasvatusvastuusta nousee esiin myös erään kaupungin lastensuojelun avo-
huollon kehittämishankkeen arviointiraportista, jonka työstämistä varten kaupungin päättä-
jiltä oli kysytty arvioita lasten ja nuorten ongelmien taustoista ja kasvatusvastuun jakautu-
misesta: ”Koulu ei voi ottaa vanhempien kasvatusvastuuta, vanhempien pitäisi myös kantaa
omansa.” (Projekti 256, terveys- ja sosiaalipalvelut/lastensuojelu, 2003–2005.) Kasvatus-
vastuuta käsitelläänkin eritoten niissä projekteissa, jotka sijoittuvat lasten kasvatusta hoita-
vien julkisten palveluiden kuten päivähoidon ja koulun piiriin. Hankkeissa puhutaan nime-
nomaisesti vanhempien kasvatustehtävän tukemisesta, jolloin kasvatus liitetään implisiitti-
sesti vanhempien velvollisuuksi:

*[H]ankeessa mukana olevien projektien tavoitteena on tukea vanhempia hei-
dän kasvatustehtäväsään ja kehittää erilaisia yhteistyön muotoja lasten ja
nuorten palveluissa työskentelevien käytännön toimijoiden ja vanhempien vä-
lille.* (Projekti 293, terveys- ja sosiaalipalvelut/perhepalvelut, 2007–2009.)

Kouluterveydenhuollon kehittämisen projektissa kasvatusvastuuta kuvataan seuraavasti:

*Yhteiskunta on tarjonnut monin eri tavoin kasvatusvastuuta perheille (päivä-
hoito, koulut, perheneuvolta jne.) mutta yhä useammin tänä päivänä koroste-
taan myös kodin kasvatusvastuuta ja sitä tärkeää yhteistyötä, jota yhteiskun-
nan palvelujen ja kodin välillä pitäisi lasten kasvatusasioissa tehdä.* (Projekti
90, sivistyspalvelut/kouluterveydenhuolto, 2007–2009.)

Dokumenteissa vanhempien kasvatusvastuun herättely nähdään yhtäältä väistämättömänä,
mutta toisaalta haasteellisena. Perinteistä tai sisältä ohjautuvan vanhemmuuden palautus ei
ole aina tavoitteena. Projekteissa kehitelläänkin uudenlaisia menetelmiä toisista ohjautuvan
vanhemmuuden tukemiseksi. Yksi tällainen keino on kasvatuskumppanuus, joka on 1990-
luvun lopussa Suomeen rantautunut käsite ja toimintamalli. Kasvatuskumppanuudella tar-
koitetaan ammattikasvattajien ja vanhempien välistä kasvatusyhteistyötä (Kekkonen 2012,
29–30, ks. myös Valtioneuvoston periaatepäätös 2002b, 7). Kasvatuskumppanuutta kuva-
taan projekteissa viitaten hallinnollisiin asiakirjoihin, joiden käsitteistöä on tullut osa las-
ten kasvatusvastuuta koskevaa ymmärrystä:

*Vanhemmat ovat ensisijaisesti vastuussa lapsen hoidosta ja kasvatuksesta ja
yhteiskunnan on tuettava vanhempia tässä tehtävässä. Lapsen edun toteutu-
minen ohjaa heidän toimintansa. Päiväkodeissa tuki ohjautuu kasvatuskump-
panuuteen, jolla tarkoitetaan vanhempien ja päiväkotien työntekijöiden vuo-
rovaikutusta ja yhteistyötä.* (Projekti 240, terveys- ja sosiaalipalvelut, 2005–
2007.)

Vaikka hankedokumenteissa korostetaan vanhempien vastuullista ja viimekätistä kasvatustavasta, ammattilaisten toimijuudelle luodaan perhehankkeissa myös tilaa. Ammatilliset ovat asiantuntijoita, joihin vanhemmat yhä enemmän tukeutuvat:

Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen sektorilla on viimeisten vuosien aikana havaittu joitakin vahvistuvia kehityssuuntauksia: erityislasten määrä on noussut ja vanhempien kotona tekemä ja kasvatustyö tuntuu tarvitsevan yhä enenevässä määrin tukea ammattikasvatustajilta. (Projekti 200, terveys- ja sosiaalitoimi/varhaiskasvatus, 2005–2008.)

Edellisessä esimerkissä ei kaivata perinteistä tai sisältä ohjautuvaa vanhemmuutta, vaan vanhemmille tarjotaan ammattilaisten ja kasvatuksen asiantuntijoiden tukea. Kiinnostavaa on, että hankedokumenteissa usein korostetaan ammattilaisten ja vanhempien toimijuuden rajoja, vastuita ja velvollisuuksia, mutta kasvatuksen sisällöllinen puoli ei herätä suurta keskustelua. Tässä mielessä joidenkin tutkijoiden pohdinnat lasten kasvatuksen käsitteen (*childrearing*) korvautumisesta vanhemmuuden käsitteellä (*parenting*) näyttää pitävän paikkansa (ks. Daly 2013b, 162). Tämä näyttäisi liittyvän myös siihen, että vanhemmuuden tukemisessa onkin ensisijassa kyse vanhemman ja lapsen välisen emotionaalisen vuorovaikutuksen tukemisesta (Sihvonen 2016).

Kasvatuskumppanuus ja voimaantunut asiantuntijavanhemmuus

Huolimatta päättäväisistä näkemyksistä, joiden mukaan vastuu lasten kasvatuksesta on palautettava vanhemmille, vanhempien ohjaaminen on hankkeissa varovaista. Perheprojekteissa asiantuntijat ovat rinnalla kulkijoita ja vanhempien tukijoita (ks. Sihvonen 2016). Ammattilaisten ja vanhempien välinen vuorovaikutus on hienotunteista:

Pääasia on, että ammattilainen ei vuorovaikutussuhteessa ylennä itseään. Tämä ajattelu asettuu hyvin päivähoiton ja koulun toimintatapoihin ja näkemykseen, jossa korostetaan vanhempien kasvatuskumppanuutta. (Projekti 225, terveys- ja sivistyspalvelut/perhepalvelut, 2000–2004.)

Lainaus havainnollistaa toisista ohjautuvan vanhemmuuden tukemisen problematiikkaa, jossa tasapainoillaan perheen yksityisyyden rajojen kunnioittamisen ja toivottavana pidetyn perhe-elämään ja vanhemmuuteen ohjaamisen rajapinnalla:

Toki on hyvä muistaa, että ammattilainen on vain arjen taustalla eläjä. Perheellä itsellään on viimekädessä kuitenkin vastuu siitä, kuinka arki toimii. Ammatillaisen ja perheen välille tulisi syntyä tasavertainen kumppanuus, josta kumpikin tukisivat ja täydentäisivät toisiaan. (Projekti 243, terveys- ja sosiaalitoimi, 2006–2009.)

Vanhempien roolin esiin nostaminen tapahtuu projekteissa vanhempia voimavaraistavien käytänteiden avulla, joihin liittyy vanhempien oman asiantuntijuuden korostaminen:

Voimavaraistavan työotteen perustana on asiakaslähtöisyys ja näkemys asiakkaasta oman elämänsä asiantuntijana. Kumppanuus ja yhteistyö korostuvat tiedon jakamisen ja asiantuntijavallan sijaan. (Projekti 7, terveys- ja sosiaalipalvelut, 2005–2007.)

Vanhempien omat voimavarat nostetaan esiin korostamalla vanhempien – myös isien – kyvykkyyttä, toimijuutta ja asiantuntijuutta: ”Isät otettiin huomioon tasavertaisina vanhem-

pina ja vanhemmat oman elämänsä asiantuntijoina.” (Projekti 7, terveys- ja sosiaalitoimi, 2005–2007.) Sukupuolisokeaksi kuvattu vanhemmuus-käsite (Daly 2013a) kuitenkin useimmiten peittää hankkeiden sukupolitetut käytänteet (ks. Sunderland 2006; Daly 2013a, Valencia 2014).

Kadonnut vanhemmuus kiteytyy vanhempien sisäisen itsetuntemuksen hukkaamiseksi, epäluottamukseksi omiin kykyihin ja omien sisäisten voimavarojen tiedostamattomuudeksi. Perhehankkeiden ratkaisu epävarman ja ahdistuneen toisista ohjautuvan vanhemmuuden vahvistamiseksi on vanhempien omien voimavarojen ja asiantuntijuuden vahvistaminen. Vastuullinen vanhemmuus ei kuitenkaan tarkoita riippumattomuutta asiantuntijoista. Asiantuntijoita tarvitaan oman sisäisen vanhemmuuden vahvistamiseksi. Projekteissa tuetaan perheiden individualistisia tapoja löytää sopivat kasvatustavat: keskeistä ovat *omien* vanhempana ja kasvattajana toimimisen tapojen sekä voimavarojen ja selviytymiskeinojen löytäminen (ks. myös Riesman 1961, 47). Projektien analyysi kuitenkin osoittaa, että ei ole olemassa mitään yleistä kasvatuksen tapaa tai vanhempana toimimisen mallia, johon asiantuntijat tai vanhemmat tukeutuisivat.

Loppupäätelmät

Lasten kasvatus ja vastuullinen vanhemmuus kietoutuvat tiukasti toisiinsa perhettä tukevien projektien dokumenteissa. Kasvatusvastuun pelätään kasautuneen liikaa julkisten palveluiden harteille, ja vanhempien vastuuta lasten kasvatuksesta halutaan vahvistaa. Hankkeissa suhtaudutaan kuitenkin paradoksaalisesti ja epäilevästi nykyvanhempien kykyihin selviytyä lasten kasvatuksesta. Siksi vanhemmat tarvitsevat tukea, mutta tuki ei hankkeissa suinkaan kohdistu kasvatuskäytänteisiin, vaan *vanhemmuuden psyykkeeseen*.

Soveltamalla Norbert Elias (1978) ja David Riesmanin (1961) tulkintoja kasvatuksesta ja sosiaalisista luonnetyypeistä osoitan artikkelissa, kuinka toisista ohjautuva vanhemmuus on perhehankkeissa syrjäyttänyt perinteistä ponnistavan ja niihin tukeutuvan lasten kasvatuksen ja vanhemmuuden, mutta myös sisältä ohjautuvan, itsekontrolliin ja itseohjautuvuuteen perustuvan vanhemmuuden. Riesman arvioi vanhempien mahdollisuuksien vaikuttaa lasten elämään vähenevän toisista ohjautuvalla luonnetyyppillä (Riesman 1961, 47–55). Tätä kehitystä vastaan perheprojektit yrittävät paradoksaalisesti kamppailla. Toisista ohjautuva luonnetyyppi joutuu perheprojekteissa törmäyskurssille vastuullisen vanhemmuuden ihanteen kanssa, joka tyypillisesti nojaa itsekuriin (Elias 1978) ja sisältäpäin ohjautuvuuteen (Riesman 1961). Analyysi osoittaa, että hankkeissa toteutetut kamppailun keinot ovat moninaisia. Lasten kasvatus näyttää olevan aihe, joka kirvoittaa toiveita vanhemmuuden sisältäpäin ohjautuvuudesta, mutta myös perinteitä esitetään vanhempien tueksi. Hankedokumenteissa tämä jännite ratkaistaan kiinnostavalla tavalla: vanhempien voimaannuttamisen uskotaan vahvistavan vanhempien omaa asiantuntijuutta ja kasvattavan vastuullisuutta. Näin projekteissa säilytetään ideaali itseohjautuvuudesta, mutta samalla tarjotaan toisista ohjautuvalle vanhemmuudelle tukea itseohjautumiseen ja oman asiantuntijuuden vahvistamiseen.

Projekteissa näytetään implisiittisesti tiedostettavan, että sellaista yhtenäistä arvopäämäärää, jonka varaan nykyvanhemmuus voisi rakentua, ei enää ole olemassa. Analyysi nostaa havainnollisesti esiin myös sen, kuinka perheasiantuntijat eivät liioin pysty tarjoamaan tällaisia arvopäämääriä, joihin nykyvanhemmat voisivat vanhemmuudessaan tukeutua. Huomionarvoista on myös se, että perheasiantuntijatkin tukeutuvat sisäistettyjen arvopää-

määrien sijaan moniammatilliseen viiteryhmään ja asiantuntijaverkoston sekä kasvatuskumppanuuden avulla myös aikalaisvanhempiin.

Vanhemmuuden tukemisen ja lasten kasvatuksen keskeisiä elementtejä, vastuuta ja voimaantumista, voidaan tulkita myös yleisestä yhteiskuntapoliittisesta kehyksestä. Yhteisten arvopäämäärien heikentyminen ei ole vain vanhemmuuden “ongelma” (ks. Sulkunen 2009, 2–3). Yleistynyt uusliberalistinen ajattelu, hyvinvointivaltion muutokset ja yhteiskunnan kustannusten minimoiminen liittyvät tässä artikkelissa kuvattuun vanhempien vastuullistamiseen ja voimaannuttamiseen (ks. Harrikari 2008; Nätkin & Vuori 2009, 16; Sihvonen 2016). Tästä on osoituksena myös se, että kasvatusvastuusta keskustellaan erityisesti hyvinvointivaltion muutoksiin sopeutuvissa julkishallinnollisissa projekteissa.

Viitteet

[1] Aineistositaatin perässä on projektin tunnistenumero, päätoimiala, toimialan mahdollinen tarkennus, sekä projektin toimintavuosi.

Lähteet

Painamattomat lähteet

Sosiaali- ja terveyshankkeiden mukaiset kehittämishankerahat, 2003–2005.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisematon listaus sosiaali- ja terveysministeriön ja lääninhallitusten myöntämistä hankerahoista.

Painetut lähteet

Hallitusohjelmat 1999–2015, Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.

Jääteenmäen hallituksen ohjelma, 17.4.2003.

Kataisen hallituksen ohjelma, 22.6.2011.

Kiviniemen hallituksen ohjelma, 22.6.2010.

Lipposen II hallituksen ohjelma, 15.4.1999.

Sipilän hallituksen ohjelma, 29.5.2015.

Stubbin hallituksen ohjelma, 24.6.2014.

Vanhasen hallituksen ohjelma, 24.6.2003.

Vanhasen II hallituksen ohjelma, 19.4.2007.

Kemppainen, Senja, Muuronen Kaisu & Niskanen, Anu 2009. Lastensuojelun tutkimus- ja kehittämishankkeet Lastensuojelun Keskusliitossa ja sen jäsenjärjestöissä 2000-luvulla. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.

Valtioneuvoston periaatepäätös terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamiseksi 2002a. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 6. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002b. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 9. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Sähköiset lähteet

Helsingin Sanomien arkisto, < <http://www.hs.fi/paivanlehti/arkisto/> > (Luettu 10.2.2016).

RAY:n avustustietokanta, < <http://www.avustukset.ray.fi/> >. (Luettu 10.2.2016).

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (Kaste), < <http://stm.fi/kaste/kaste-ohjelman-toimijat> > (Luettu 10.2.2016).

Kirjallisuus

- Aalto, Ilana 2012. Isyyden aika. Historia, sukupuoli ja valta 1990-luvun isyyskeskusteluisa. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskus.
- Alastalo, Marja & Pösö, Tarja 2014. Number of children placed outside the home as an indicator – social and moral implications of commensuration. *Social Policy & Administration*, 48 (7), 721–738.
- Alavaikko, Mika 2006. Valtakunnallisen sosiaalipolitiikan loppu – keskitetystä ohjauksesta alueellisiin kehittämishankkeisiin. Teoksessa Rantala, Kati & Sulkunen, Pekka (toim.), *Projektiyhteiskunnan käänttöpuolia*. Helsinki: Gaudeamus, 39–55.
- Bowen, Glenn A. 2009. Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 2 (9), 27–40.
- Brady, Henry & Collier, David (toim.) 2004. *Rethinking social inquiry: diverse tools, shared standards*. Lanham Md: Rowman & Littlefield.
- Corbin, Juliet & Strauss, Anselm 1990. Grounded Theory Research: Procedures, Canons, and Evaluative Criteria. *Qualitative Sociology*, 13 (1), 3–21.
- Creswell, John & Plano Clark, Vicki 2007. *Designing and conducting mixed methods research*. London: Sage.
- Daly, Mary 2013a. Parenting support: Another gender-related policy illusion in Europe? *Women's Studies International Forum*, 41, 223–30.
- Daly, Mary 2013b. Parenting support in politics in Europe. *Families, Relationships and Societies*, 2 (2), 159–74.
- Dean, Mitchell 1999. *Governmentality: Power and Rule in Modern Society*. London: Sage.
- Elias, Norbert 1978 [1938]. *The history of manners. The civilizing process: volume I*. New York: Pantheon Books.
- Faircloth, Charlotte, Hoffmann, Diane M. & Layne, Linda L. 2013. Parenting in global perspective: Negotiating ideologies of kinship, self and politics. London: Routledge.
- Faircloth, Charlotte & Murray, Marjorie 2014. Parenting: kinship, expertise, and anxiety, *Journal of Family Issues*, 16. Special Issue, 1–14.
- Forsberg, Hannele & Ritala-Koski, Aino 2011. From welfare to illfare: public concern for Finnish childhood. Teoksessa Forsberg, Hannele & Kröger, Teppo (toim.), *Social work and child welfare politics. Through Nordic lenses*. Bristol: Policy Press, 47–64.
- Furedi, Frank 1997. *Culture of fear. Risk-taking and the morality of low expectation*. London: Continuum.
- Furedi, Frank 2002. *Paranoid parenting. Why ignoring the experts may be best for your child*. London: Penguin Books.
- Gillies, Val 2011. From function to competence: Engaging with the new politics of family. *Sociological Research Online*, 16 (4), 1–11. < <http://www.socresonline.org.uk/16/4/11.html> > (Luettu 8.2.2016).
- Hacking, Ian 1997. Lasten hyväksikäytön muodostuminen ja muovaaminen. Teoksessa Hänninen, Sakari & Karjalainen, Jouko (toim.), *Biovallankysymyksiä. Kysymyksiä köyhyydestä ja sosiaalisten uhkien hallinnoinnista*. Helsinki: Gaudeamus, 197–245.
- Harrikari, Timo 2008. Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

- Hays, Sharon 1996. *The Cultural Contradictions of Motherhood*. New Haven and London: Yale University Press.
- Heino, Tarja & Pösö, Tarja 2003. Tilastot ja tarinat lastensuojelun tietolähteinä. *Yhteiskuntapolitiikka*, 68 (6), 584–96.
- Heiskala, Risto & Luhtakallio, Eeva (toim.) 2006. *Uusi jako. Miten Suomesta tuli kilpailukyky-yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Helén, Ilpo 1997. *Äidin elämän politiikka. Naissukupuolisuus, valta ja itsesuhde Suomessa 1880-luvulta 1960-luvulle*. Helsinki: Gaudeamus.
- Helén, Ilpo & Jauho, Mikko (toim.) 2003. *Kansalaisuus ja kansanterveys*. Helsinki: Gaudeamus.
- Henriksson, Lea & Wrede, Sirpa 2004. *Hyvinvointityön ammatit*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hoikkala, Tommi 1993. *Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hägman, Kai 1994. *Perheen vuosisata. Perheen ihanne ja sivistyneistön elämäntapa 1800-luvun Suomessa*. Helsinki: SHS.
- Jallinoja, Riitta 1985. *Johdatus perhesosiologiaan*. Helsinki: WSOY.
- Jallinoja, Riitta 2000. *Perheen aika*. Helsinki: Otava.
- Jallinoja, Riitta 2006. *Perheen vastaisuus. Familistista käännettä jäljittämässä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Jokinen, Eeva 1996. *Väsynyt äiti. Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kantola, Anu 2006. *Suomea trimmaamassa: suomalaisen kilpailuyhteiskunnan sanastoa*. Teoksessa Heiskala, Risto & Luhtakallio, Eeva (toim.), *Uusi jako. Miten Suomesta tuli kilpailukyky-yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus, 156–178.
- Kekkonen, Marjatta 2012. *Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset varhaiskasvatuksen diskursiivisilla näyttämöillä*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 72/2012.
- Ketokivi, Kaisa 2010. *The Relational Self, the Social Bond and the Dynamics of Personal Relationships. A Sociological Analysis*. University of Helsinki, Department of Social Research. Helsinki: University of Helsinki.
- Kuronen, Marjo 1993. *Lapsen hyväksi naisten kesken. Tutkimus äitiys- ja lastenneuvolan hoidon ja kasvatuksen asiantuntijoiden äityttä koskevista käsityksistä*. *Stakesin tutkimuksia*, 35, Helsinki: Stakes.
- Layder, Derek 1998. *Sociological practise. Linking theory and social research*. London: Sage.
- Lee, Ellie, Bristow, Jennie, Faircloth, Charlotte & Macvarish, Jan (toim.) 2014. *Parenting culture studies*. Basingstoke: Palgrave.
- Markkola, Pirjo 1994. *Työläiskodin synty: tamperelaiset työläisperheet ja yhteiskunnallinen kysymys 1870-luvulta 1910 luvulle*. Helsinki: SHS.
- Nätkin, Ritva & Vuori, Jaana 2007. *Perhetyön tieto ja kritiikki*. Teoksessa Vuori, Jaana & Nätkin, Ritva (toim.), *Perhetyön tieto*. Tampere: Vastapaino, 7–38.
- Ojakangas, Mika 1997. *Lapsuus ja auktoriteetti: pedagogisen vallan historia Snellmannista Koskenniemeen*. Helsingin yliopisto, Valtio-opin laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Prior, Lindsay 2003. *Using Documents in Social Research*. London: Sage.
- Rantala, Kati & Sulkunen, Pekka (toim.) 2006. *Projektityhteiskunnan käänttöpuolia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Riesman, David, Glazer, Nathan & Denney, Reuel 1961 [1950]. *The Lonely Crowd*. New Haven – London: Yale University Press.

- Rose, Nikolas 1990. *Governing the Soul. The Shaping of the Private Self*. London – New York: Free Association Books.
- Satka, Mirja 1994. Sosiaalinen työ perässäkatsojamiehestä hoivayrittäjäksi. Teoksessa Jaakkola, Jouko ym. (toim.), *Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva. Suomalaisen sosiaalisen turvan historia*. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto, 261–339.
- Satka, Mirja 1995. *Making Social Citizenship. Conceptual Practices from the Finnish Poor Law to Professional Social Work*. University of Jyväskylä, Social and Political Sciences and Philosophy. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Satka, Mirja 2009. Varhainen puuttuminen ja sosiaalityö. Teoksessa Laitinen, Merja & Pohjola, Anneli (toim.), *Asiakkuus sosiaalityössä*. Helsinki: Gaudeamus, 181–218.
- Sihvonen, Ella 2005. Lasten ja nuorten pahoinvointi: vastuullinen vanhemmuus julkisuuden valokeilassa. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Sihvonen, Ella 2008. Lasten ja nuorten pahoinvointi ja vanhemmuus mediateksteissä. Teoksessa Autio, Minna, Eräranta, Kirsi & Myllyniemi, Sami (toim.), *Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot vuosikirja*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisoasiain neuvottelukunta, 170–179.
- Sihvonen, Ella 2016. Early interventionist parenting support: the case study of Finland. *Families, Relationships and Society*, tulossa. <
<http://dx.doi.org/10.1332/204674316X14552878034703>>. (Luettu 22.2).
- Sjöblom, Stefan 2006. Kohti projektoitunutta julkishallintoa. Teoksessa Rantala, Kati & Sulkunen, Pekka (toim.), *Projektiyhteiskunnan kääntöpuolia*. Helsinki: Gaudeamus, 71–86.
- Smith, Dennis 2001. *Norbert Elias and modern social theory*. London: Sage.
- Stone, Lawrence 1978. *Family, Sex and Marriage in England 1500–1800*. Harmondsworth: Penguin.
- Sulkunen, Pekka 2006. Projektiyhteiskunta ja yhteiskuntasopimus. Teoksessa Rantala, Kati & Sulkunen, Pekka (toim.), *Projektiyhteiskunnan kääntöpuolia*, Helsinki: Gaudeamus, 17–38.
- Sulkunen, Pekka 2009. *The Saturated Society. Governing Risk and Lifestyle in Consumer Culture*. London: Sage.
- Sunderland, Jane 2006. “Parenting” or “mothering”? The case of modern childcare magazines. *Discourse and Societies*, 17 (4), 503–527.
- Valencia, Lorena, 2014. Being a mother, practicing motherhood, mothering someone: The impact of psy-knowledge and processes of subjectification. *Journal of Family Issues*, 16, Special Issue, 1–20.
- Vuori, Jaana 2001. Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Tampereen yliopisto, sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Weber, Max 1971 [1930]. *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*. London: Unwin University Books.
- Yesilova, Katja 2009. *Ydinperheen politiikka*. Helsinki: Gaudeamus.
- Ylikoski, Petri 2003. Ian Hacking ja ilmiöiden synty. *Tiede & edistys* 28 (1), 12–30.

VTM Ella Sihvonen on jatko-opiskelija Helsingin yliopistossa Sosiaalitieteiden laitoksella.